

COVID-19 SALGINI DÖNEMİNDE ÖĞRETMEN OLMAK:
TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ
BEING A TEACHER DURING THE COVID-19 PANDEMIC:
OPINIONS OF TURKISH TEACHERS

YAKUP ALAN

Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rifat Eğitim Fakültesi
Assist. Prof., Kilis 7 Aralık University, Faculty of Education
alanyakup@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-9888-1357>

FATİH CAN

Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Assist. Prof., Amasya University, Faculty of Education
fatihcan.fatih@hotmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-9593-2382>

Atıf / Citation

Alan, Y- Can, F. 2021. "Covid-19 Salgını Döneminde Öğretmen Olmak: Türkçe Öğretmenlerinin Görüşleri".
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- Journal of Turkish Researches Institute. 72, (Eylül- September
2021), 541-562

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 07.02.2021
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 07.08.2021
Yayın Tarihi- *Date Published* : 05.09.2021
 : <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat4451>

İntihal / Plagiarism

This article was checked by *iThenticate* programında bu makale taranmıştır.

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- *Journal of Turkish Researches Institute*
TAED-72, Eylül-September 2021 Erzurum. ISSN 1300-9052 e-ISSN 2717-6851
www.turkiyatjournal.com
<http://dergipark.gov.tr/ataunitaed>

COVID-19 SALGINI DÖNEMİNDE ÖĞRETMEN OLMAK:
TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ
BEING A TEACHER DURING THE COVID-19 PANDEMIC:
OPINIONS OF TURKISH TEACHERS

YAKUP ALAN- FATİH CAN

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgını sürecindeki deneyimlerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme yönteminin kullanıldığı çalışmanın örneklemini Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan 13 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri, araştırmacılar tarafından oluşturulan ve uzman görüşü alınarak son hâli verilen görüşme kılavuzu ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmış ve veriler çözümlenmiştir. Çalışma sonucunda Türkçe öğretmenlerinin genel olarak yüz yüze eğitimi tercih ettiği, salgın sürecinde Türkçe öğretimine yönelik daha çok olumsuz deneyimlere sahip oldukları, salgın sürecinde Türkçe öğretmenlerinin rollerinin daha da zorlaştığı, öğrencilerle ilgili genellikle olumsuz deneyimlere sahip oldukları ve salgının kısa sürede bitmesi ve yüz yüze eğitime geçilmesine yönelik beklenti içinde oldukları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Türkçe dersi, Türkçe öğretmeni, deneyim.

Abstract

The aim of this research is to examine the experiences of Turkish teachers during the Covid-19 epidemic process. In the research prepared for this purpose, phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used. The sample of the study, in which easily accessible case sampling method was used, consists of 13 Turkish teachers working within the Ministry of National Education. The data of the study were collected with the interview guide, which was finalized by taking expert opinion after it was created by the researchers. Content analysis was also used in the analysis of the obtained data and the data were analyzed. As a result of the research, it was revealed that Turkish teachers generally preferred face-to-face education, they generally had negative experiences in teaching Turkish during the epidemic, the roles of Turkish teachers became more difficult during the epidemic, they generally had negative experiences with students, and they wanted the epidemic to end in a short time.

Key Words: Covid-19, Turkish lesson, Turkish teacher, experience.

Structured Abstract

Rapidly evolving technology has important effects on educational activities. During the pandemic period, digital technologies are used higher than ever before. Teachers started using EBA (Turkish Distance Education) platform with the pandemic and they supported this platform with various apps, software, and tools to ensure continuity of educational practices. Also, it is known that the pandemic period caused significant changes in how students learn, as well as teachers' lives.

During the Covid-19 pandemic, teachers faced many changes and differences in their professional lives. Teachers had to both cope with issues in their social life and also have implemented distance education as an alternative to face-to-face education. In this regard, it can be argued that both educational institutions and teachers had to adopt innovation in addition to their teaching roles (Gençoğlu and Çiftçi 2020: 1664). Although some reports have examined challenges faced during the Covid-19 pandemic, the current paper is different since it presents particularly Turkish teachers' and students' experiences during the pandemic. Thus, it is believed that this study makes a valuable contribution to the literature.

This study aims at examining Turkish teachers' experiences during the Covid-19 pandemic. In this context, answers will be sought to the following questions:

- What are Turkish teachers' experiences of teaching Turkish before the Covid-19 pandemic?
- What are Turkish teachers' experiences of teaching Turkish during the Covid-19 pandemic?
- What are Turkish teachers' experiences in roles of Turkish teachers during the Covid-19 pandemic?
- What are Turkish teachers' experiences with students during the Covid-19 pandemic?
- What are Turkish teachers' expectations for the post-pandemic (Covid-19) period?

Method: A phenomenological design was used in this qualitative study since it examines Turkish teachers' views on the Covid-19 pandemic. Turkish teachers' views on their experiences during the Covid-19 pandemic were collected and discussed. The study group consists of 13 Turkish teachers in state schools. The convenience sampling method was used to select participants. The collected data were converted into text and examined using content analysis.

Findings: Data about Turkish teachers' experiences of teaching Turkish before the pandemic were obtained. It was found that Turkish teachers had more positive views about this question. Teachers' positive experiences before the pandemic can be classified as productivity, opportunities of practicing, active participation, high motivation, and easy class management.

On the other hand, Turkish teachers presented some negative views of teaching Turkish whereas they had reported some positive views regarding the use of technology, use of different methods, cost-effective, and easy sharing of materials. The examination of Turkish teachers' views of their roles during the Covid-19 pandemic and comparison of these roles with the pre-pandemic period indicated that all teachers believe that their roles have changed during the pandemic. A majority of the teachers have reported increased professional burden whereas some stated that their roles are decreased. Although teachers stated some positive views regarding the status of students during the Covid-19 pandemic period, most teachers reported difficulties faced by students and considered the situation of the students more negative. Finally, regarding the Turkish teachers' views on teaching Turkish in the post-pandemic period, it was determined that most teachers expect re-implementing face-to-face education when the pandemic is over. Also, some teachers think that technology can be used more effectively and often.

Conclusion and Discussion: According to the teachers' views on teaching Turkish before the Covid-19 pandemic, they had generally positive motivations toward educational activities before the pandemic despite some challenges. Turkish teachers explained their experiences of teaching Turkish

before the pandemic saying “Face-to-face education is efficient, face-to-face education allows practicing, students are active participants in face-to-face education, classroom management is easier in face-to-face education, and motivation is higher in face-to-face education. In a study carried out by Karacaoğlu et al. (2021), the impact of distance education on motivation was found to be moderate, not very high. Moreover, Akgül (2021) found that students’ interest and motivation for classes were not high in distance education.

It was determined that Turkish teachers had both positive and negative views on teaching Turkish during the pandemic. Although a majority of the teachers stated negative opinions, some teachers have had positive experiences. Such positive experiences can be stated as active and effective use of technology in classes, using different methods in classes, online education is cost effective, and ease of material sharing in online education. Similarly, Demir and Kale (2020) reported that distance education offers some opportunities. Furthermore, consistent with our findings, Görgülü Arı and Hayır Kanat (2020) determined that re-watching of courses in distance education is considered positive by pre-service teachers.

Regarding the Turkish teachers’ views of their roles during the pandemic, a majority of them believed that their role has increased and become more difficult. However, some views indicated their roles decreased. It was found that Turkish teachers’ have both negative and positive experiences with students during the Covid-19 pandemic. Some teachers believe that students gained a sense of responsibility and improved technology skills during the pandemic. Similarly, Özgül et al. (2020) found that students’ technology skills improved with distance education. According to the Turkish teachers’ views on the future of teaching Turkish based on their experiences during the pandemic, a majority of the teachers expect that the pandemic is coming to an end soon, some have concerns, and some of them have some expectations for use of online learning methods and tools in Turkish courses. Consistent with this view, Baysal and Ocak (2020) determined that teachers believe that the distance education method will be used more often in the post-pandemic period.

The results obtained in the current study examining Turkish teachers’ experiences during the Covid-19 pandemic showed that Turkish teachers mostly prefer face-to-face education, a majority of them had negative experiences connected to teaching Turkish during the pandemic, they believe that the roles of Turkish teachers become more difficult during the pandemic, and they expect pandemic will end soon and face-to-face classes will be implemented again.

Giriş

Covid-19 salgını tüm dünyada büyük bir hızla ilerleme göstermiş ve dünyanın birçok ülkesini etkisi altına almıştır. Salgının etkileri, günümüzde büyük bir hızla olmasa da yavaşlamaya ve azalmaya başlamışsa da bu süreçte insanlar, alışık oldukları sosyal yaşamlarından uzak kalmış; iş hayatlarında daha önceki dönemlere göre çok aktif olmadıkları dönemler geçirmiştir. Aynı zamanda bu dönemlerde insanlar sosyallikten de uzak kalmıştır.

Günümüz toplumsal yapısı, sosyal temas ve ilişkilerden uzak ve insanlar arası iletişim de zayıf bir yapıdayken üzerine bir de salgının baş göstermesiyle birlikte sosyallik tamamen azalmıştır (Erdoğanaras vd. 2020). Salgın döneminde insanların sosyallikten uzak kalmaları ve kalabalıktan uzak izole bir ortamda vakit geçirmesi nedeniyle psikolojileri ve ruh sağlıkları üzerinde de etki bıraktığı görülebilmektedir. Salgın döneminde, insanların sosyalleşmeden uzak kalması, sosyal bir varlık olan insanların birbirleriyle sosyal ortamlarda bulunamaması ve hastalığın meydana getirdiği korku, endişe ve stres, insanları ruhsal ve psikolojik yönden de etkilemiştir (Asıcı 2020). Salgın sürecinde yaşanan bu psikolojik etkinin neden olduğu ruhsal ve sosyal sorunlar dolaylı olarak birçok alanı da olumsuz yönden etkilemiştir. Salgın döneminde özellikle de eğitim öğretim yönünden sıkıntılar yaşanmış ve hâlen de yaşanmaya devam etmektedir. Bu süreçte, toplu hâlde bir arada olmanın salgının yayılma etkisini artırması dolayısıyla yüz yüze eğitim sürecine ara verilmiştir. Bu süreçte eğitim süreci, çeşitli uygulamalar içeren ve internet tabanlı olan uzaktan eğitim şeklinde devam etmektedir. Daha önce yaşanan salgın dönemlerinde pek çok ülkede yüz yüze eğitime ara verilerek okullar kapatılmıştır (Sever ve Özdemir 2020: 1654). Ülkemizde de benzer durumlar salgın sürecinde yaşanmıştır. Salgın sürecinde eğitim öğretimde yaşanan bu değişim, uzaktan eğitime olan talebin artmasına neden olmuştur. Bu süreçte öğretmenler ve öğrenciler zaman ve mekân sınırlaması olmayan bir öğretme öğrenme deneyimi yaşamıştır. Bu dönemde eş zamanlı sınıf araçları ve öğrenme yönetim sistemlerinin kullanımı öne çıkmıştır (Yıldız vd. 2021: 134). Bu dönemle birlikte uzaktan eğitim artık eğitim hayatının tamamen merkezine gelmiş durumdadır. Önümüzdeki dönemlerde de uzaktan eğitimin mevcudiyetini sürdüreceği düşünülebilir (Hotar vd.: 218). Çünkü hızla gelişen teknolojinin eğitim öğretim üzerinde de etkilerinin olduğu görülebilmektedir.

Değişen ve gelişen teknolojinin eğitim öğretim şekilleri üzerinde de etkileri olmuştur. Ülkemiz de eğitim öğretimde yaşanan bu değişim ve gelişimden etkilenmiş ve ülkemizin uzaktan eğitim olarak nitelendirilebilecek belli bir eğitim öğretim geçmişi de bulunmaktadır. Geçmiş yıllarda Mektupla Öğretim ve Teknik Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün ve Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu'nun kurulması, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nin açılması, Açık Öğretim Lisesi radyo ve televizyon yayınlarının yapılması, ülkemizin uzaktan eğitim faaliyetleri arasında gösterilebilir (Sarıkaya 2021: 92). Günümüzde salgın sürecinde okulların fiziki olarak kapanmasıyla birlikte artık hem üniversite hem de Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yüz yüze eğitim yerini uzaktan eğitime bırakmıştır. Bu dönemde, geleneksel eğitimi süreci online eğitim materyalleriyle de harmanlanmıştır. Harmanlanmış eğitim süreci, eğitimi etkili hâle getirmeye birlikte öğrencilerin ihtiyaçlarına göre şekillendirilebilmesi ve yüz yüze eğitim ile internet tabanlı eğitim sürecinin olanaklarından faydalanılması yönüyle oldukça büyük önem kazanmaya

devam etmektedir (Pesen ve Oral 2016: 800). Bu doğrultuda Millî Eğitim Bakanlığının daha önceden uzaktan eğitime yönelik çalışmaları bulunması, bu salgın sürecinde oldukça faydalı olmuştur. Millî Eğitim Bakanlığının 2012 yılından itibaren hizmet vermeye başladığı, öğretmen ve öğrencilerin ders materyallerine ulaşmasını sağlayan Eğitim Bilişim Ağı (EBA), Covid-19 salgını süreciyle birlikte eğitim öğretimde daha önemli bir hâle gelmiştir. Zengin içeriklere sahip olan EBA, teknolojik ve yenilikçi bir yapıya sahiptir. Hem ders içi hem de ders dışı birçok etkinlik sunması hem de örgün eğitimin gerçekleştirilemediği durumlarda kullanılabilmesi yönüyle uzaktan eğitimde önemli bir araç olarak öne çıktığı söylenebilir (Gezer ve Durdu 2020). Bu noktada Covid-19 salgını sürecinde, online eğitim öğretime yönelik daha önceden hazırlık ve altyapının olması, eğitim kurumlarının bu süreçleri daha başarılı geçirmesine olanak sağlamıştır (Hart vd. 2021). Ancak yine de bu salgın süreci çok kolay geçirilmeyerek eğitim öğretimde çeşitli zorluk ve sıkıntıların yaşanmasıyla birlikte müfredatlar da bu dönem uygun olarak yeniden gözden geçirilerek bu sürece adapte edilmeye çalışılmıştır (Atkins ve Danley 2020).

Salgın süreciyle birlikte EBA desteği ile birlikte eğitim öğretim faaliyetlerini gerçekleştiren öğretmenler çeşitli uygulamalar, programlar ve araçlarla da bu faaliyetlerini destekleyerek eğitime devam etmişlerdir. Bunlar arasında Zoom, Teams, Hangouts, Meet, Skype gibi platformlar da kullanılmıştır (Demir ve Kale 2020: 3449). Bu durum beraberinde öğrenme ortamlarının zenginleşmesine de olanak sağlamıştır. Ancak salgın sürecinde okul ortamında bulunulmaması, okula yönelik algıda değişikliklere neden olmuştur. Bu durumun ileride öğrencilerin daha fazla aktif olduğu ve öğrencilerin isteğine göre şekillenebileceği de söylenebilir (Akkaş Baykal ve Ocak 2020). Aynı zamanda bu sürecin öğrencilerin öğrenme yaşantılarını değiştirdiği gibi öğretmenlerinde öğretim yaşantılarında değişiklikler yaptığı bilinmektedir.

Covid-19 sürecinde öğretmenler mesleki yaşantılarında değişiklik ve farklılıklar deneyimlemişlerdir. Öğretmenler, kendi sosyal yaşamlarında salgının getirmiş olduğu sorunlarla başa çıkmakla birlikte yüz yüze eğitimin dışına çıkarak farklı bir eğitim öğretim alternatifi olan uzaktan eğitimle eğitim öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmeleri durumunda kalmıştır. Bu bakımdan eğitim kurumları ve öğretmenler öğreten kimliğinin yanı sıra yenilikçi bir tarzda ilerlemeye başladığı söylenebilir (Gençoğlu ve Çiftçi 2020: 1664). Aynı zamanda öğretmenler gibi veliler ve öğrenciler de bu eğitim dönüşümünden etkilenmiş ve uyum sağlamaya çalışmıştır (Akgül 2021: 40). Ancak salgın sürecinde vazgeçilmez bir eğitim öğretim sağlayan uzaktan eğitimin geleneksel yüz yüze eğitime göre bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlar arasında etkileşimin sınırlı kalması, teknik sorunlarla karşılaşılabilmesi, belli düzeyde teknolojik altyapıya ve bilgiye sahip olunabilmesi gibi durumlar bulunmaktadır (Karakuş vd. 2020: 223). Covid-19 salgını sürecinde eğitim öğretimde öğretmenler her ne kadar yeni ve farklı bir olan bu sürece alışmakta zorluk yaşasa da bir uyum sağlamayı başarabilmiştir (Smith 2020). Bu nedenle eğitim öğretimde yaşanan bu değişimlerin izlenmesi ve araştırılması hem eğitim öğretim süreçlerinin iyileştirilmesi ve değişen koşullara göre vaziyet alınması hem de eğitim öğretim süreçlerinin daha iyi bir seviyeye taşınabilmesi adına oldukça önemlidir.

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde, genel olarak Covid-19 salgın süreciyle ilgili ve bu salgın sürecinde Türkçe öğretmenlerinin deneyimleriyle ilgili doğrudan bir çalışma olmasa da uzaktan eğitim sürecinde Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin incelendiği benzer

çalışmalar mevcuttur. Uzaktan eğitimin Türkçe öğretmenleri tarafından değerlendirildiği benzer bir çalışma olarak Karacaoğlu vd.'nin (2021) çalışması bulunmaktadır. Aynı doğrultuda Özgül vd.'nin (2020) yapmış olduğu çalışmada, uzaktan eğitim uygulamalarıyla Türkçe dersinin gerçekleştirilmesine yönelik Türkçe öğretmenlerinin görüşleri incelenmiştir. Bayburtlu'nun (2020) ise Türkçe öğretmenlerinin salgın döneminde Türkçe eğitiminin durumunun ortaya konulduğu çalışma da bulunmaktadır. Demir ve Kale'nin (2020) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, Covid-19 küresel salgını döneminde öğretmenlerin uzaktan eğitim süreci hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Ayrıca, Akgül'ün (2021) sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve velilerin salgın sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüş ve düşüncelerini ortaya koyduğu çalışma da yapılmıştır. Akkaş Baysal ve Ocak'ın (2020) çalışmasında ise Covid-19 salgını sonrasında şekillenen yeni okul kavramının altında yatan paradigma ve okulların yeniden açılmasına ilişkin öğretmen görüşleri incelenmiştir. Karakuş vd.'nin (2020) çalışmasında, Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri ortaya konulmuştur. Karadağ ve Yücel'in (2020) çalışmasında, Türkiye'deki üniversitelerin Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin lisans öğrencilerinin memnuniyetleri incelenmiştir. Görgülü Arı ve Hayır Kanat'ın (2020) çalışmasında ise sosyal bilgiler ve fen bilgisi öğretmeni adaylarının Covid-19 salgın süreciyle ilgili düşünceleri belirlemiştir. Gençoğlu ve Çiftçi'nin (2020) çalışmasında, Covid-19 sürecinde dünyada eğitim alanında yaşananlarla birlikte Türkiye'de eğitim alanında gerçekleştirilen çalışmaları tespit etmiştir. Yıldız vd.'nin (2021) çalışmasında ise salgın sürecinde uzaktan eğitim ortamlarının kullanımına ilişkin tutum ölçeği geliştirilmiştir. Literatürde, Covid-19 döneminde eğitim süreçlerinde yaşanan durumları ortaya koyma yönünde çalışmalar olsa da bu çalışma, özellikle Türkçe öğretmenlerinin bu salgın döneminde yaşadıklarını ve öğrencilerinin eğitim süreçlerinde yaşadıklarını ortaya koyması bakımından farklılık teşkil etmektedir. Bu yönüyle çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de Covid-19 salgını etkisini göstermiştir. Salgın sosyal, toplumsal ve eğitim öğretim bakımından pek çok değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Bunlardan en öne çıkan eğitim öğretimde geleneksel olan yüze eğitimin uzaktan eğitime geçilmesidir. Bu uzaktan eğitim sürecinde genel olarak öğretmenlerin, özelden ise Türkçe öğretmenlerinin bu süreci nasıl yürüttüğü, olumlu ya da olumsuz ne gibi durumlarla karşılaştığına dair geniş çaplı bilgi bulunmamaktadır. Bu bakımdan Türkçe öğretmenlerinin salgın sürecindeki eğitim hakkında görüşlerinin belirlenerek salgın sürecinde yürütmüş oldukları eğitim sistemini iyileştirici ve geliştirici faaliyet ve uygulamalar gerçekleştirmek açısından önemlidir.

Bu araştırmanın amacı Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgını sürecindeki deneyimlerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

-Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgını öncesinde Türkçe öğretimiyle ilgili deneyimleri nelerdir?

-Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgını döneminde Türkçe öğretimiyle ilgili deneyimleri nelerdir?

-Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgını döneminde Türkçe öğretiminin rolleriyle ilgili deneyimleri nelerdir?

-Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgını döneminde öğrencilerin durumlarıyla ilgili deneyimleri nelerdir?

-Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgını sonrasına yönelik beklentileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgını sürecindeki deneyimlerine yönelik görüşlerinin alındığı bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden olgubilim kullanılmıştır. Olgubilim araştırmalarında deneyimleri bir arada toplayarak çıkarımlarda bulunma söz konusudur (Bodner ve Orgill, 2007). Bu çalışmada da Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgını sürecindeki deneyimleriyle ilgili görüşleri alınmış ve bu görüşler bir araya getirilerek yorumlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan 13 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Araştırmaya hız ve pratiklik kazandıran bu yöntemde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada da araştırmacılar tarafından ulaşılması kolay olan Türkçe öğretmenleri belirlenmiş ve görüşleri alınmıştır.

Çalışma grubunda yer alan Türkçe öğretmenleriyle ilgili bilgiler Tablo 1’de verilmiştir:

Cinsiyet	Erkek	4
	Kadın	9
Görev Yeri	Kilis	3
	Gaziantep	2
	Hatay	2
	Ağrı	1
	Ordu	1
	Samsun	1
	Sivas	1
	Şanlıurfa	1
	Tokat	1
Mesleki Deneyim	1-5 yıl	2
	6-9 yıl	8
	10 yıl ve üstü	3
Eğitim Derecesi	Lisans	10
	Yüksek lisans	3

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Bilgiler

Verilerin Toplanması

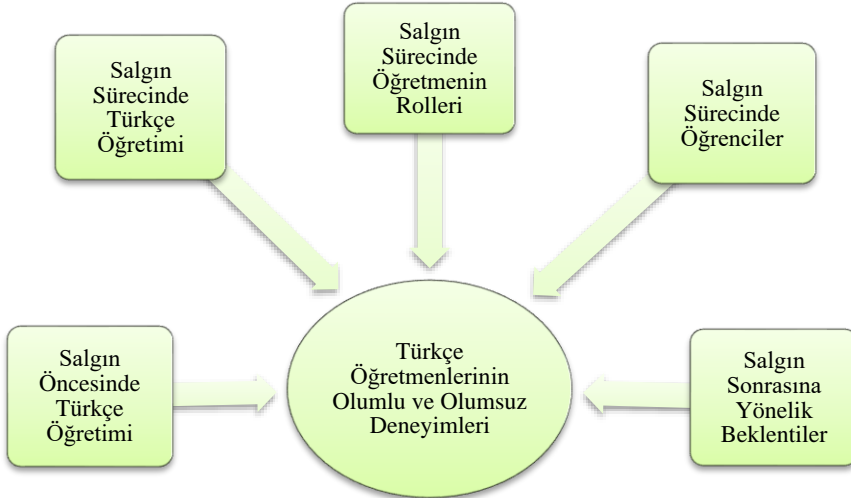
Araştırmada, Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgın sürecindeki deneyimlerini elde etmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan görüşme kılavuzu kullanılmıştır. Görüşme kılavuzuna Türkçe eğitimi alanında uzman iki akademisyenden görüş alınarak son hâli verilmiştir. Görüşme kılavuzu 6 sorudan oluşmaktadır. Görüşmeler telefon veya Zoom aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada inandırıcılığı sağlamak amacıyla yapılan görüşmeler sonucunda toplanan veriler araştırmacılar tarafından yazılı hâle getirilmiş ve araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerine kontrol ettirilmiştir. Ayrıca araştırma için Kilis 7 Aralık Üniversitesi Etik Kurulundan (Toplantı Tarihi: 27.11.2020, Toplantı Sayısı: 2020/34) gerekli onay alınarak veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen ve yazılı metne dönüştürülen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde, hacimli olan nitel materyal alınarak temel tutarlıkları ve anlamları belirlemeye yönelik veri indirgeme ve anlamlandırma çabası bulunur (Patton, 2014). Araştırmada elde edilen veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve temalara ulaşılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini hesaplamak için Miles ve Huberman (1994) formülü kullanılmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda kodlayıcılar arasındaki uyumun .89 olduğu tespit edilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, Türkçe öğretmenlerinin salgın sürecindeki deneyimlerine ilişkin veriler tablolar hâlinde sunulmuştur. Öğretmenlerden elde edilen görüşlerden hareketle veriler yorumlanmış ve öğretmenlerin görüşlerinden bazıları verilmiştir. Şekil 1'de araştırma kapsamındaki verilerden elde edilen temalara yer verilmiştir:

Şekil 1: Verilerden elde edilen temalar

Türkçe Öğretmenlerinin Salgın Öncesinde Türkçe Öğretimine Yönelik Deneyimleri

Olumlu Deneyimler	f	Olumsuz Deneyimler	f
Verimlilik (Ö3, Ö4, Ö7, Ö9, Ö12)	5	Sınıf Kontrolünün Zayıflığı (Ö2, Ö8, Ö13)	3
Uygulama İmkânı (Ö4, Ö5, Ö6, Ö9)	4	İlgisizlik (Ö4, Ö11)	2
Aktif Katılım (Ö3, Ö7, Ö8)	3	Öğrencinin Pasif Olması (Ö13)	1
Yüksek Motivasyon (Ö9, Ö10)	2		
Kolay Sınıf Hâkimiyeti (Ö1)	1		
Toplam	15	Toplam	6

Tablo 2. Türkçe Öğretmenlerinin Salgın Öncesinde Türkçe Öğretimine Yönelik Olumlu ve Olumsuz Deneyimlerine İlişkin Kodlar ve Frekans Dağılımı

Tablo 2 incelendiğinde Türkçe öğretmenlerinin salgın öncesi dönemlerdeki Türkçe öğretimi faaliyetlerini değerlendirmelerine ilişkin veriler görülmektedir. Türkçe öğretmenlerinin bu konuda daha çok olumlu görüşler sundukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin salgın öncesinde yaşadıkları olumlu deneyimler “verimlilik”, “uygulama imkânı”, “aktif katılım”, “yüksek motivasyon”, “kolay sınıf hakimiyeti” olarak verilebilir. Yüz yüze eğitimin çok daha verimli olduğuna yönelik öğretmen görüşlerinden biri şu şekildedir:

Pandemi öncesi dönemde kendimi daha verimli olarak görüyordum, öğrencilere daha fazla faydam dokunuyordu. (Ö7)

Türkçe öğretmenin sunmuş olduğu görüşten, yüz yüze eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü salgın öncesi dönemde yapmış olduğu faaliyetlerin ve yürüttüğü derslerin öğrenciler için çok daha fazla faydalı olduğunu düşündüğü görülmektedir. Salgın öncesi eğitime yine fayda açısından yaklaşan başka bir öğretmen de bu faydanın yapılan uygulama çalışmaları ile sağlandığını düşünmektedir. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Türkçe dersi bol uygulama ile öğrenilecek becerileri barındırır. Dinleme, okuma konuşma ve yazma yapılan uygulamalar ile gelişir. Özellikle konuşma ve yazma becerileri yüz yüze eğitimde daha iyi gelişme gösteriyor. Çünkü öğrencilere uygulama imkânını daha rahat veriyoruz. (Ö4)

Türkçe dersi, bilgiden ziyade beceri kazandırılması gereken bir derstir. Öğretmenin görüşü de bu ifadeyi destekler mahiyettedir. Öğretime göre öğrencilerin beceri kazanabilmesinin temel şartlarından biri uygulama yapılmasıdır. Bu uygulama imkânı da yüz yüze eğitimle sağlanabilmektedir. Öğretmenlerden biri de öğrencilerin motivasyonlarının yüksek olduğuyula ilgili görüşünü şu şekilde dile getirmiştir:

Öğrencilerimizin, en azından benim öğrencilerimin, motivasyonları çok iyiydi. Oldukça yüksekti. Özellikle 8. sınıf öğrencileri çok istekliydi. Hepsi canavar gibi ders dinliyordu. Onları derse katmamız, etkileşimimiz, bir dokunuşumuz belki de bir bakışımız bile yetiyordu motivasyon için. (Ö9)

Görüşünü dile getiren öğretmene göre öğrencilerin derste aktif olması ve öğretmeniyle girdiği etkileşim süreci onun derslere karşı yüksek motivasyon kazanmasını sağlamaktadır. Bir başka öğretmen ise yüz yüze eğitimde öğrencinin daha aktif olduğuna yönelik görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Öğrencilerimiz ders içi etkinliklerde daha aktif oluyordu. Neredeyse bütün sınıfı derse katabiliyordum. Ben bugün derste hiç el kaldırmadım veya hiç konuşmadım diyen öğrencim olmazdı. (Ö3)

Öğretmenin sunmuş olduğu görüşte, neredeyse tüm sınıfı derse katabildiği için salgın öncesinde gerçekleştirilen yüz yüze eğitimlerin öğrencileri daha aktifleştirdiğini düşündüğü görülmektedir. Bir başka öğretmen de öğrencilerin derste aktif olmalarıyla da ilişkili olarak yüz yüze eğitimde sınıf kontrolünün daha kolay sağlandığını düşünmektedir. İfadesi şu şekildedir:

Covid öncesinde yüz yüze eğitim yaparken sınıfı kontrol etmek daha kolaydı çünkü öğrenciler ne zaman susacağını biliyordu. Derste konuşması gereken zaman konuşurdu ama sonra susardı. Derse hepsi katılırdı ama sınıf kontrolü dağılmazdı. Hakimiyet daha kolaydı yani. (Ö1)

Öğretmenlerin bazıları ise salgın öncesi dönemdeki Türkçe öğretim faaliyetlerine yönelik olumsuz görüşler sunmuştur. Bu görüşler “sınıf kontrolünün zayıflığı”, “ilgisizlik” ve “öğrencinin pasif olması” şeklinde verilebilir. Öğretmenlerden biri yüz yüze eğitimde sınıf kontrolünün zayıf olduğuna yönelik görüşlerini şu şekilde sunmuştur:

Öğrencilerin okula geldiği dönemde bazı öğretmenlerin sınıf hakimiyeti düşüktü. Özellikle bazı öğrencilerin olduğu sınıflarda neredeyse herkes zorlanıyordu. Okulla, dersle, kitapla hiç alakası olmayan bu öğrenciler de mecburen okula geldikleri için hiç rahat durmuyorlardı. Adeta bıktırmışlardı tüm öğretmenleri. (Ö2)

Sınıf kontrolünün zor olduğuna yönelik görüşünü dile getiren öğretmene göre öğrencilerin yüz yüze eğitimde okula gelmek zorunda olmaları sınıf hakimiyetini zorlaştırmaktadır. Çünkü öğretmene göre sınıfta olmaması gereken öğrenciler de zorunluluktan dolayı okula gelmektedir ve bu öğrenciler de düzeni bozmaktadır. Bir başka öğretmenin yüz yüze eğitim sürecinde öğrencilerin derslere karşı ilgisiz olduklarına yönelik düşünceleri de şöyledir:

Öğrenciler derslere karşı çok ilgisizdi. Bizim okulun profili biraz zayıf. Belki o yüzden öyleydi. Çoğu öğrenci için bu geçerlidir. Sınıfa ölü toprağı serpilmiş gibi oluyordu. Ama şimdi en azından derse karşı ilgisi olan öğrenciler katılıyor ve daha güzel geçiyor dersler. (Ö11)

Görüşünü dile getiren öğretmene göre önceki görüşte de ifade edildiği gibi öğrencilerin bazılarının okula zorla geliyor olmasından veya farklı sebeplerden dolayı bazı öğrenciler derslere karşı ilgisizdir.

Bu ilgisizlik ise derslerin olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır. Bazı öğrenciler ise yüz yüze eğitimde çeşitli nedenlerden dolayı derslere aktif katılım sağlamamaktadır. Bununla ilgili bir görüş şöyledir:

Bazı öğrencilerim özellikle de kız öğrencilerim çoğu zaman konuşmak istemiyordu. E, hepsi değil tabi ama bir kısmı öyle. Mesela bir erkek öğrencim biraz da kekeme olduğu için hiç konuşmak istemiyordu. Başka bir kızın hiç sesini duymadım belki. Şimdi en azından yazarak bile olsa derse katılıyorlar. (Ö13)

Türkçe Öğretmenlerinin Salgın Sürecinde Türkçe Öğretimine Yönelik Deneyimleri

Olumlu Deneyimler	f	Olumsuz Deneyimler	f
Teknoloji kullanımı (Ö6, Ö8, Ö11)	3	Verimsizlik (Ö1, Ö3, Ö4, Ö7, Ö9, Ö10, Ö12)	7
Farklı stratejilerin kullanılması (Ö3, Ö8)	2	Öğrenme kayıpları (Ö1, Ö4, Ö5, Ö8, Ö11, Ö13)	6
Ekonomiklik (Ö7)	1	Okuma alışkanlığının devam ettirilmemesi (Ö3, Ö6, Ö12, Ö13)	4
Kolay materyal paylaşımı (Ö5)	1	Öğrencinin pasif kalması (Ö7, Ö11)	2
		Öğrenci takibinin zorlaşması (Ö6, Ö12)	2
		Belirsizlik (Ö3)	1
		Devamsızlık (Ö12)	1
		Disiplinsizlik (Ö2)	1
		Etkileşim eksikliği (Ö10)	1
		Motivasyon kaybı (Ö9)	1
		Teknik aksaklıklar (Ö4)	1
Toplam	7	Toplam	29

Tablo 3. Türkçe Öğretmenlerinin Salgın Sürecinde Türkçe Öğretimine Yönelik Olumlu ve Olumsuz Deneyimlerine İlişkin Kodlar ve Frekans Dağılımı

Türkçe öğretmenlerinin Tablo 3'te yer alan salgın sürecinde Türkçe öğretimi ile ilgili görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin bir kısmının sürece yönelik olumlu görüşler, büyük kısmının ise olumsuz görüşler sunduğu görülmektedir. Öğretmenlerin olumlu görüşlerini teknoloji kullanımı, farklı stratejilerin kullanılması, ekonomiklik ve kolay materyal paylaşımı şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Salgın sürecinde derslerin çevrim içi yapılmaya başlanmasıyla birlikte derslerinde teknolojiyi daha fazla kullanmaya başladığını belirten bir öğretmenin görüşü şöyledir:

Teknolojiye yatkınlık hem kendi adıma hem öğrencilerim adına gelişti. Teknolojinin eğitime girmiş olması daha faydalı çalışmalar yapmaya sebep oldu. Farklı teknikleri vs. kullanabildik. (Ö6)

Teknolojinin derslerde daha aktif kullanıldığını belirten öğretmene göre teknoloji, derslerden daha fazla verim alınmasını sağlamıştır. Ayrıca öğretmene göre teknoloji kullanımı konusunda hem öğrenciler hem de öğretmenler kendilerini geliştirme imkânı da elde etmişlerdir. Başka bir öğretmen de derslerde farklı stratejilerin kullanılabilirliğine yönelik görüşünü şu şekilde sunmuştur:

Derslerimde daha farklı stratejiler kullandım bu süreçte. Böylece Türkçe derslerimi daha kolay anlattım. Oyunları kullandım mesela veya internette görsel paylaşımım daha kolay oldu. Videolar, etkinlikler, online testler de işimi daha kolaylaştırdı. (Ö8)

Türkçe öğretmenine göre çevrim içi eğitim süreci, öğretmenlerin daha farklı strateji, yöntem ve teknik kullanabilmelerine olanak sağlamıştır. Bu süreçte öğretmenler, ortaya çıkan krizi fırsata çevirebilmiştir. Bir başka öğretmen ise salgın sürecinde gerçekleştirilen eğitimlerin ekonomik olduğundan bahsetmiştir. Bu öğretmenin görüşü de şöyledir:

Pandemide yaptığımız online eğitim daha ekonomikti. Bunu bir avantaj olarak görebiliriz. Her yönüyle ekonomikti. Harçlık derdi yoktu, kıyafet konusunda büyük avantaj sağladı, kırtasiye malzemelerinde de büyük harcamalar ortadan kalktı gibi... Yani olaya bu açıdan bakarsak online eğitimin faydası da oldu. (Ö7)

Salgın sürecinde gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerine ekonomik açıdan yaklaşan öğretmene göre bu süreçte ailelerin harcama yaptıkları birçok durum ortadan kalkmıştır veya etkisi azalmıştır. Bu da öğretmen tarafından olumlu bir durum olarak görülmektedir. Başka bir öğretmenin ise salgın sürecinde Türkçe dersini anlatırken materyal paylaşımı konusunda büyük avantajlar ortaya çıktığına yönelik görüşü şu şekildedir:

Öğrencilerimle bol bol materyal paylaştım. Etkinlik kağıtları, çalışma kağıtları, okuma metinleri, hikâyeler, testler... bunların hepsini de zahmetsizce paylaştım. Normalde olsa bir ton fotokopi gerekir veya öğrencilerin bu tür malzemeleri satın alması gerekir ama uzaktan eğitim sayesinde bir tıkla bunları kolay ve bedavaya paylaşabiliyorum. (Ö5)

Öğretmenlerin bir kısmı ise salgın sürecinde Türkçe öğretimine yönelik olumsuz görüşler sunmuştur. Bu öğretmenlerin sunduğu sorunlar; verimsizlik, öğrenme kayıpları, teknik aksaklıklar, disiplinsizlik, devamsızlık, okuma alışkanlığının devam ettirilmemesi, öğrencinin pasif kalması, motivasyon kaybı, etkileşim eksikliği, öğrenci takibinin zorlaşması ve belirsizlik olarak verilebilir. Salgın sürecinde derslerin verimsiz olduğuna yönelik görüş bildiren öğretmen bu düşüncesini şöyle dile getirmiştir:

Uzaktan eğitim çok değil ama bazı avantajlar sundu fakat yüz yüze yapılan eğitim kadar disiplinli ve düzenli olmadı. Gerek derse katılmayan öğrencinin çok olması gerekse öğrencinin dikkatini dağıtacak bir ortamda olması sebebiyle derslerin veriminin düşük olduğunu düşünüyorum. (Ö10)

Bir başka öğretmen ise verimsizlikle birlikte iletişim ve öğrenme kayıplarının ortaya çıktığını dile getirmiştir. Bu öğretmenin görüşleri şöyledir:

Tüm dünya genelinde salgın nedeniyle neredeyse her ülkede eğitimde ciddi aksaklıklar yaşandı. Türkçe öğretmeni olarak bu süreci mesleki açıdan değerlendireceğim. Birçok ülke gibi biz de uzaktan eğitime geçtik. Uzaktan eğitim bizim için öğrencilerimizden kopuş demek oldu çünkü birçok öğrencinin uzaktan eğitime yani canlı derse erişimi yoktur. 30 kişilik bir sınıfta en fazla katılım sayısı 8-10'dur. Öğrencilerimizle iletişim kurmamız, onları kontrol etmemiz çok mümkün olmamaktadır. 4 temel beceride tamamında istenilen düzeyde eğitimin yapılamamaktadır. Özellikle öğrencilerin yazıları net olarak anlaşılammakta, dinleme çalışmalarında ses sorunları çoğunlukta yaşanmakta, konuşma ve okuma etkinliklerinde bağlantıdan kaynaklı ses sorunları yaşanmaktadır. (Ö1)

Görüşünü dile getiren öğrenmene göre çevrim içi Türkçe öğretim faaliyetleri beraberinde birçok sorunu da getirmiştir. Bu öğretmen özellikle öğrencilerin öğrenme kayıplarının olduğundan ve dört temel becerinin öğretiminde sorunlar yaşandığından bahsetmiştir. Bir başka öğretmen de salgın sürecinde yürütülen eğitim faaliyetlerinde öğrencilerin okuma alışkanlıklarını yitirdiklerini şu şekilde anlatmıştır:

Covid-19 süreci her meslek dalını olduğunu gibi biz öğretmenleri de olumsuz etkiledi. Türkçe öğretmeni için öğrencileri kitap okumaya teşvik etmek en temel görevlerden biridir. Bu süreçte öğrenciler okulundan ve kütüphanesinden uzak kalmak zorunda kaldı. Bu, biz Türkçe öğretmenlerini oldukça üzdü çünkü öğrencilerimizin kitap okuma alışkanlıkları yok oldu. Ayrıca Türkçe öğretiminin temel becerilerinin (okuma, konuşma, yazma, dinleme) sınıf ortamında çok daha kolay ve sağlıklı yapıldığını gördük. (Ö3)

Görüşünü bildiren öğretmen, Türkçe öğretiminin özel amaçları içinde de geçen “okuma alışkanlığı ve sevgisi kazandırma” görevine gönderme yapmaktadır ve burada Türkçe öğretmenlerinin büyük sorumluluğu olduğundan bahsetmektedir. Ancak öğretmene göre öğrencilerin okuldan, sınıftan ve kütüphaneden uzak kalması bu görevin yerine getirilememesine ve öğrencilerin bu alışkanlıklarının körelmesine neden olmuştur. Çevrim içi öğretim faaliyetlerinde öğrencilerin pasif hâle geldiğini bildiren öğretmen ise şunları ifade etmiştir:

Öncelikle pandemi dönemi işimizi oldukça zorlaştırdı. Öğretmen ve öğrenci için en sağlıklı eğitim öğretim ortamı sınıftır. Pandemi bizim bu ortamdan uzaklaşmamıza sebep oldu. Türkçe dersleri öğrencinin aktif olarak katıldığı derslerin başında gelir. Pandemi dönemiyle birlikte maalesef sekteye uğradı. Uzaktan eğitimde öğrenci sınıf ortamına göre daha pasif hâle geldi. (Ö11)

Türkçe öğretmeni, öğrencilerin Türkçe dersinde aktif olmaları gerektiğinden ancak çevrim içi öğretimin yapıldığı süreçte bunun gerçekleştirilemediğinden bahsetmiştir. Bir başka öğretmenin ise devamsızlık yapıldığına ve bu süreçte öğrenci takibinin zor olduğuna dair görüşleri şöyledir:

Öğretmen olarak zorlandığımız bir dönem. Öğrencileri takip etmek, onlara ulaşmak sıkıntılı. Öğrencilerin çoğunun derslere devam problemi var. Öğrencileri zorla derse sokmaya çalışıyoruz. Devam edenlerde de zaten çok iyi sonuçlar alamıyoruz. (Ö12)

Türkçe Öğretmenlerinin Salgın Sürecinde Öğretmenin Rollerine Yönelik Deneyimleri

Öğretmen Rollerini	f
Fedakarlıkların artması (Ö1, Ö5, Ö7, Ö8, Ö12, Ö13)	6
Rollerin değişmesi (Ö2, Ö3, Ö7, Ö9, Ö10)	5
Rollerin zorlaşması (Ö2, Ö4, Ö6)	3
Velilerle iletişimin artması (Ö6, Ö11)	2
Rollerin daralması (Ö7, Ö9)	2
Toplam	18

Tablo 4. Türkçe Öğretmenlerinin Salgın Sürecinde Öğretmenin Rollerine Yönelik Deneyimlerine İlişkin Kodlar ve Frekans Dağılımı

Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgın sürecinde rollerinin neler olduğu, bu rollerin salgın öncesine göre değişip değişmediğine yönelik görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin tamamının bu süreçte rollerinin değiştiğine dair görüşler sunduğu görülmüştür. Çoğu öğretmen bu süreçte görev yüklerinin arttığını bazıları ise rollerinin daraldığını ifade etmiştir. Bu süreçte çeşitli fedakarlıklar yaptığını belirten öğretmenin görüşü şöyledir:

Uzaktan takip etmek zaman zaman kolay görünse de veli iş birliği olmadığı süreç hedeflenen kazanımlara ulaşamıyor. Kendi payıma düşeni yapmak için daha çok çabalıyorum, uzaktan geçemiz gündüzümüz olmadan her türlü fedakârlığı yapıyoruz. Evlerimizi sınıfa çevirdik, her türlü imkânı kullanmaya çalışıyoruz. Buz dolabını tahta olarak kullanıyoruz. Odanın birini boşaltıp sınıf gibi yapmaya çalışıyoruz. (Ö13)

Bir başka öğretmen de rollerinin zorlaştığını ve artık velilerle daha çok görüştiklerini şöyle belirtmiştir:

Roller değişmedi sadece daha da zorlaştı. Artık muhababımız öğrenciyle veliler oldu. Önceden öğrenciyi anlamaya çalışıyorduk şimdi bir de veliyi anlamaya çalışıyoruz. Evdeki sorunlara bile ortak ediyorlar. Çözüm istiyorlar. Velilerle iletişim arttı. (Ö6)

Bir başka öğretmen ise rollerinin değiştiğini ve artık öğrencilere ders anlatmaktan ziyade sağlıklı kalmanın yollarını öğrettiklerini ifade etmiştir. Bu öğretmenin görüşü de şöyledir:

Türkçe öğretmeni olarak bu salgını ve korunma yollarını öğrencilere en doğru şekilde anlatmak öncelikli görevimiz oldu çünkü sağlığın olmadığı yerde geri kalan her şey arka planda kalır. Bu süreçte güçlü kalmak da aslında bir eğitimidir. Bunu öğrencilerimize de aktarmaya çalıştık. (Ö3)

Yine benzer bir şekilde bir başka öğretmen de rollerinin biraz farklılaştığını şöyle dile getirmiştir:

Bir Türkçe öğretmeni olarak öğrencilere her zaman doğru bir Türkçeyi kullanarak örnek olmak gerektiğini düşünüyorum. Bu dönemde ise en önemli unsurların maske, mesafe ve hijyen olduğunu hepimiz biliyoruz. Bu sebeple öğrencilere bu konu hakkında sık sık bilgilendirmeler yaparak örnek olmaya çalıştım. (Ö2)

Her iki öğretmen de Türkçe öğretmeni olarak rollerinin değiştiğini ifade etmektedir. Öğretmenlerden biri daha çok bir sağlık personeli gibi davrandıklarını bildirirken diğer öğretmen de model olma rollerinin değiştiğini ve sağlıklı kalma konusunda model olmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Bazı öğretmenler ise salgın sürecinde çevrim içi öğretim faaliyetleriyle birlikte öğretmenlerin rollerinde bazı daralmaların yaşandığına yönelik görüş bildirmiştir. Bu öğretmenlerden birinin görüşü şöyledir:

Öğrencilerle yüz yüze etkileşim içinde olduğumuz dönemde hem rehber hem de rol model oluyorduk. Şu anda sadece rehber olmaya çalışıyoruz bunda da çok etkili olabildiğimizi düşünmüyorum. (Ö9)

Yine bir başka öğretmenin de rollerinin azaldığına yönelik görüşü şöyledir:

Türkçe öğretmenin salgından önce birçok rolü vardı. Salgınla birlikte Türkçe öğretmeni sadece anlatıcı rolüne bürünmüştür. Liderlik, sosyal liderlik, temsil rollerimiz tamamıyla bitmiştir. (Ö7)

Her iki öğretmen de çevrim içi öğretim faaliyetlerinin öğretmenlerin bazı görevlerini yapmalarını engellediğinden bahsetmektedir. Öğretmenlerden biri sadece rehber

pozisyonunda kaldıklarını belirtirken diğeri ise sadece anlatıcı konumuna düştüklerinden bahsetmektedir. Bu öğretmenlere göre diğeri görevleri ise çevrim içi öğretim süreciyle birlikte ortadan kalkmıştır.

Türkçe Öğretmenlerinin Salgın Sürecinde Öğrencilere Yönelik Deneyimleri

Olumlu Deneyimler	f	Olumsuz Deneyimler	f
Sorumluluk duygusunun gelişmesi (Ö1, Ö4)	2	Teknoloji bağımlılığının artması (Ö2, Ö8, Ö9, Ö10)	4
Teknoloji kullanımının gelişmesi (Ö6, Ö12)	2	Devamsızlık sorunlarının olması (Ö3, Ö5)	2
		Öğrenme kayıpları yaşamaları (Ö7, Ö10)	2
		Sosyalleşmenin azalması (Ö11)	1
		Teknik sorunlar yaşamaları (Ö13)	1
Toplam	4		10

Tablo 5. Türkçe Öğretmenlerinin Salgın Sürecinde Öğrencilere Yönelik Olumlu ve Olumsuz Deneyimlerine İlişkin Kodlar ve Frekans Dağılımı

Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgın sürecinde öğrencilerin durumuna yönelik görüşleri incelendiğinde bazı olumlu görüşler sunulmakla birlikte çoğu öğretmenin öğrencilerin durumuyla ilgili sorunlar bildirdikleri ve öğrencilerin içinde buldukları durumu olumsuz olarak gördükleri tespit edilmiştir. Olumlu görüş bildiren öğretmenlerden birinin öğrencilerin sorumluluk bilincinin arttığına dair yorumu şöyledir:

Bu süreç bazı öğrencilerin sorumluluk duygusunu geliştirdi. Öğrenciler yapmaları gerektiğinin farkına vardı. Tabii, sorumluluk duygusu gelişmiş ve düzenli çalışan öğrencilerin bu süreci kendi lehine çevirebileceğini düşünüyorum. (Ö1)

Bir başka öğretmen de teknolojinin kullanımı konusunda öğrencilerin geliştiğini şöyle ifade etmiştir:

Teknoloji kullanımı konusunda öğrencilerin de geliştiğini söylemişim zaten. Özellikle teknolojinin nasıl kullanılması gerektiği ve bilinçli olmak gerektiğini anlattığımızda -ki buna neredeyse her derste değiniyoruz zaten- bazı öğrencilerimizin bu hususta kendilerini geliştirdiğini gördük. (Ö6)

Sunulan olumlu görüşlerle birlikte çoğu Türkçe öğretmeni, salgın sürecinde öğrencilerin durumuyla ilgili olumsuz görüş sunmuştur. Bu görüşlerden bazıları öğrenciden kaynaklı sorunlar olmakla birlikte bazıları da öğrenciyi olumsuz olarak etkileyen sorunları ele almaktadır. Öğrencilerin teknolojiye bağımlı olduklarına dair bir görüş şöyledir:

Öğrenciler için büyük sorunlar ortaya çıkıyor. Teknolojiye olan bağlılık artmıştır. Öğrenciler telefon ve tablete bağımlı bir şekilde yaşamaya başladılar. (Ö8)

Bu süreçte ortaya çıkan bir başka sorun da öğrencilerin devamsızlık yaptıklarıyla ilgilidir. Bu konuyla ilgili bir görüş şöyledir:

Öğrenciler derse gelmiyorlar. Gelenler de dersi dinlemiyorlar. Gelenler dediğim de zaten 5-10 kişi. Çok fazla devamsızlık var. Bahaneleri de hazır zaten: İnternet yok, telefon yok, bilgisayar yok. Yok da yok. Biri de demiyor ki tembellik var. (Ö5)

Türkçe öğretmenine göre öğrencilerin derse katılım oranları oldukça düşüktür. Yine bu öğretmene göre öğrencilerin derse katılmama konusunda sunmuş oldukları gerekçeler de geçerli değildir. Bir başka öğretmen de öğrencilerin öğrenme kayıpları yaşadıklarına ve eğitimden soğumaya başladıklarına dair görüşünü şöyle belirtmiştir:

Öğrenciler bu dönemde olumsuz etkilendiler. Özellikle bilgi konusunda. Öğrenme kazanımları %50 civarında kaldı. Çoğu şeyi öğrenemediler veya eksik öğrendiler. Ayrıca öğrenciler evde kalmaya alıştıkları, sürekli bilgisayar ve televizyon başında vakit harcadıkları için okuldan ve eğitimden soğumaya başladılar. (Ö10)

Bir başka öğretmen ise öğrencilerin sosyalleşme imkânı bulamaması konusunda görüş bildirmiştir. Bu ifade şöyle sunulmuştur:

Öğrenciler açısından okulda ve arkadaşları ile geçirmeleri gereken güzel zamanları evlerinde sürekli bilgisayar başında geçirdikleri için üzücü bir durum. Arkadaşlarıyla oynayamıyor, sosyalleşemiyor veya gerçek oyunların tadına varamıyor. Biraz daha sürerse herkes asosyal olacak. (Ö11)

Bazı öğretmenler ise öğrencilerin alt yapı ve teknik malzemeler ile ilgili sorunlardan etkilendiğini ve bu nedenle öğretim sürecinin sekteye uğradığını belirtmiştir. Bununla ilgili görüşlerden bazıları şöyledir:

Ülke şartlarını da göz önüne aldığımızda bu süreç öğrenciler açısından oldukça sancılıydı. Özellikle de köy öğretmeni olmanın getirdiği dezavantajları bu süreçte fazlasıyla yaşadık. Köylerde internet alt yapısının olmaması uzaktan eğitim sürecini sekteye uğrattı. Ayrıca cihaz eksikliği (tablet, telefon vb.) de buna eklenince uzaktan eğitim çekilmez bir hâl aldı. (Ö13)

Türkçe Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sonrasına Yönelik Beklentileri

Beklenti	f
Yüz yüze eğitime geçilmesi (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö11)	6
Öğrenme kayıplarının giderilmesi (Ö4, Ö5, Ö7, Ö9, Ö12)	5
Etkileşimin artması (Ö2, Ö3, Ö10)	3
Teknolojinin yoğun bir şekilde kullanılması (Ö4, Ö7, Ö13)	3
Toplam	17

Tablo 6. Türkçe Öğretmenlerinin Salgın Sonrasına Yönelik Görüşlerine İlişkin Kodlar ve Frekans Dağılımı

Türkçe öğretmenlerinin salgın sürecinin sona ermesi ve sonrasında gerçekleştirilecek Türkçe öğretimi faaliyetlerine yönelik görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin çoğunun salgın sürecinin sona ermesiyle birlikte yüz yüze eğitime geçilmesiyle ilgili beklenti içinde oldukları görülmektedir. Bazı öğretmenler ise teknolojinin daha yoğun ve etkili bir şekilde kullanılabilmesine dair de beklentilerini dile getirmiştir. Salgının bitmesi ve yüz yüze eğitime geçilmesini isteyen bir öğretmenin beklenti ve kaygılarını dile getirdiği görüş şöyledir:

Sürecin bir an önce normale dönüp okullarda eğitime devam etmek istiyorum. Salgın süreci devam ettiği sürece yakınlarımı ya da öğrencilerimi kaybetmekten korkuyorum. Geleceğe yönelik kaygılarım hiçbir zamanda olmadığı kadar fazla. (Ö1)

Bazı öğretmenler de yine yüz yüze eğitime geçilmesi ile ilgili beklentilerinin yanında öğrencilerde meydana gelen öğrenme kayıplarının, sosyal ve psikolojik sorunların giderilmesine yönelik beklentilerini de dile getirmiştir. Öğretmenlerden birinin görüşü şu şekildedir:

Mevcut durumda yakın gelecek ile ilgili beklentim bir an önce okulların açılması ve yüz yüze eğitime geçmektir. Eğer mümkünse öğrenme kayıplarının sosyal ve psikolojik kayıpların bir önce giderilmesini bekliyorum. (Ö4)

Bazı öğretmenler ise yüz yüze eğitime geçilmesi ile birlikte iletişim ve etkileşimin artacağı bir okul ortamına yönelik görüş bildirmiştir. Bu öğretmenlerden biri görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Okulların açılacağına ve bunun çok kısa zaman içinde olacağına ilişkin bir beklentim var. Tabi önce sağlık bekliyoruz. O her şeyin başı ama benim asıl beklentim okulların açılması ve öğrencilerimizin gözlerinin içine baka baka ders anlatmamızdır. Gerçek iletişimin olduğu ortamları özledik. (Ö2)

Bazı öğretmenler ise özellikle salgın süreci ile birlikte hızını artıran uzaktan eğitim ve teknolojinin derslerde kullanımıyla ilgili beklentilerini dile getirmiştir. Bu öğretmenlere göre Covid-19 süreciyle birlikte ivme kazanan uzaktan eğitim ve teknolojinin derslerde kullanılması durumu, hızını kesmeden devam etmelidir. Bu öğretmenlerden birinin görüşü şöyledir:

Gelecekle ilgili beklentim yapay zekâ eğitimlerinin artması, bilgisayar destekli öğretim ya da Proje tabanlı öğrenme gibi unsurların hayatımızda daha fazla yer almasıdır. Böylece hem öğrencilerin öğrenme eksikleri birden çok kanalla telafi edilmiş olur hem de tüm öğretmenlerin ve öğrencilerin adapte olduğu online eğitim faaliyetleri devam etmiş olur. (Ö7)

Sonuç ve Tartışma

Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgın sürecindeki deneyimlerine yönelik görüşlerinin alındığı bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden olgubilim kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan 13 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgın sürecindeki deneyimlerini elde etmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan görüşme kılavuzu kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin analizinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada, Türkçe öğretmenlerinden alınan görüşler neticesinde öğretmenlerin “salgın öncesinde Türkçe öğretimi, salgın sürecinde Türkçe öğretimi, salgın sürecinde öğretmenin rolleri, salgın sürecinde öğrenci ve salgın sonrasına yönelik beklentiler” bağlamında görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin Covid-19 salgını öncesinde gerçekleştirilen Türkçe öğretimi faaliyetlerine yönelik görüşlerine göre, salgın öncesinde yapılan faaliyetlerin bazı eksikleri olmakla birlikte genellikle olumlu yönleri vardır. Türkçe öğretmenleri salgın öncesi Türkçe öğretimine yönelik olumlu deneyimlerini “yüz yüze eğitimlerin verimli olması, yüz yüze

eğitimde uygulama imkânının olması, yüz yüze eğitimde öğrencilerin aktif katılımcı olmaları, yüz yüze eğitimde sınıf hakimiyetinin daha rahat olması ve yüz yüze eğitimde motivasyonun daha yüksek olması” şeklinde dile getirmişlerdir. Karacaoğlu vd. (2021) de gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, uzaktan eğitimin motivasyona olan katkısının çok fazla olmasa da orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Akgül (2021) da çalışmasında öğrencilerin derse ilgi ve motivasyonlarını yüksek olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Buna karşın olumsuz deneyimler de mevcuttur. Bunlar da “yüz yüze eğitimde sınıf kontrolünün zor olması, öğrencilerin yüz yüze eğitimde daha pasif kalmaları ve öğrencilerin derslere karşı ilgisiz olmaları” şeklindedir. Ancak, Bayburtlu’nun (2020) yapmış olduğu çalışmada ise uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin ilgi düzeylerinin azaldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Demir ve Kale (2020) de uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin motivasyonlarının düştüğünü tespit etmiştir.

Türkçe öğretmenlerinin salgın sürecindeki Türkçe öğretimine yönelik deneyimleriyle ilgili de olumlu ve olumsuz görüşler sundukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin çoğu olumsuz görüşler sunmuştur ancak bununla birlikte olumlu deneyim yaşayan öğretmenler de mevcuttur. Öğretmenlerin yaşadığı olumlu deneyimler “derslerde teknolojinin daha aktif ve etkili kullanılması, farklı stratejilerin derslerde kullanılması, çevrim içi eğitimlerin daha ekonomik olması ve çevrim içi eğitimde materyal paylaşımının daha kolay olması” olarak verilebilir. Benzer nitelikte Demir ve Kale (2020), yapmış olduğu çalışmada uzaktan eğitimin sunmuş olduğu fırsat ve imkânların da bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Akgül (2021) de öğretmenlerin zaman ve mekân avantajı sağlaması bakımından uzaktan eğitimi olumlu gördüğünü tespit etmiştir. Görgülü Arı ve Hayır Kanat (2020) de benzer şekilde, öğretmen adaylarının uzaktan eğitimde derslerin tekrar dinlenebilmesini avantaj olarak gördüklerini tespit etmiştir. Olumsuz deneyimler ise “çevrim içi derslerin verimsiz olması, öğrencilerin öğrenme kayıplarının olması, teknik aksaklıkların yaşanması, disiplinsizliğin olması, devamsızlık sorunlarının olması, okuma alışkanlığının devam ettirilememesi, öğrencilerin pasif kalması, öğrencilerin motivasyonlarının düşmesi, etkileşim ve iletişim sorunlarının yaşanması, öğrencileri takip etmenin zorlaşması ve hem öğrenciler için hem de öğretmenler için belirsizliğin olması” şeklindedir. Çalışmada tespit edilen salgın sürecinde iletişim eksikliğinin ve uzaktan eğitimde teknik sorunların oluşması, derse katılımların az olması gibi tespitler Özgül vd’nin (2020) yapmış olduğu çalışma da elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde Bayburtlu’nun (2020) yapmış olduğu çalışmada da uzaktan eğitimde bağlantı sorunlarının oluşmasından kaynaklı sorunların olduğu tespit edilmiştir. Karakuş vd. (2020) de uzaktan eğitim sürecinde Türkçe öğretmeni adaylarının altyapıyla ilgili sorunlar yaşadığını motivasyonlarının düşük olduğunu tespit etmiştir.

Türkçe öğretmenlerinin, salgın sürecindeki rollerinin neler olduğuna ilişkin görüşleri incelendiğinde çoğu görüşün rollerin arttığına ve zorlaştığına yönelik olduğu görülmüştür. Bazı görüşler ise rollerin daraldığına yöneliktir. Rollerin arttığını ve zorlaştığını düşünenlere göre bu süreçte öğretmenler sadece eğitim ile ilgili işlerle değil bunun dışında birçok konuyla ilgilenmek durumunda kalmış, öğretmenlik mesleğinin dışında bir sağlıkçı gibi hareket etmiş ve daha fazla fedakârlık yapmak durumunda kalmıştır. Bayburtlu’nun (2020) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin daha fazla ödevlendirme konusunda alternatif yollar bulma ve velilerle daha fazla iletişim

hâlinde olmaları hususunda yüz yüze eğitime göre fazladan bir uğraş olması da çalışmada tespit edilen durumu destekler niteliktedir. Bunun yanında bazı öğretmenlerin ise rollerinin daraldığını düşündükleri görülmüştür. Bu öğretmenler bu süreçte öğretmenin sadece anlatıcı konumuna düştüğünü veya sadece rehber görevi üstlendiğini düşünmektedir. Bu öğretmenlere göre yüz yüze eğitimde görülen lider olma veya model olma gibi özellikler bu süreçte yok olmuştur. Benzer şekilde, Karacaoğlu ve diğerlerinin (2021) gerçekleştirmiş olduğu çalışma da uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin, denetim ve takip konusunda sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir.

Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgın sürecinde öğrencilere ilişkin deneyimlerinin ise olumlu ve olumsuz olduğu görülmüştür. Bazı öğretmenler, öğrencilerin bu süreçte sorumluluk bilinci kazandıklarını ve teknoloji kullanımı konusunda kendilerini geliştirdiklerini düşünmektedir. Aynı şekilde Özgül ve diğerlerinin (2020) yapmış olduğu çalışma da öğrencilerin teknoloji kullanım becerisinin geliştiği tespit edilmiştir. Öğrencilerle ilgili olumsuz deneyimler ise çoğunluktadır. Bu öğretmenler de öğrencilerin teknolojiye bağımlı olduklarını, öğrenme kayıpları yaşadıklarını, okuldan ve eğitimden soğuduklarını, sosyalleşme imkânı bulamadıklarını, altyapıyla ilgili sorunlar yaşadıklarını ve devamsızlık yaptıklarını dile getirmiştir. Demir ve Kale (2020) de bu sonuç destekler nitelikte, çeşitli nedenlerle de olsa derslere katılım düzeyinin yoğun olmadığını tespit etmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde teknolojik altyapıyla ilgili sorunların yaşanması ve öğrencilerin iletişim düzeylerinin azalması ve de sosyalleşmeden geri kalmaları Karacaoğlu ve diğerlerinin (2021) gerçekleştirmiş olduğu çalışma da elde edilen tespitlerdendir. Benzer şekilde, Baysal ve Ocak'ın (2020) da uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin iletişim konusunda sıkıntılarının olduğunu ve öğrenme kayıplarının yaşandığını belirtmiştir. Bayburtlu'nun (2020) yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde daha çok ekran başında kalmaları ve ekran bağımlılığı edinmesi tespiti de elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Bu durumun oluşmasında öğrencilerin okul ortamında uzak kalarak ev ortamında uzun süreli kalmalarının sosyalleşememe sonucunu da ortaya çıkarmaktadır (Gençoğlu ve Çiftçi, 2020).

Türkçe öğretmenlerinin salgın sürecindeki deneyimlerinden hareketle sundukları Türkçe öğretiminin geleceğiyle ilgili görüşlerine bakıldığında; öğretmenlerin çoğunun salgının bitmesine yönelik beklenti içinde oldukları, bazılarının kaygı duydukları, bazılarının da çevrim içi eğitim ve teknolojinin Türkçe derslerinde kullanımıyla ilgili beklentilerinin olduğu görülmüştür. Bu görüşü destekler nitelikte, Baysal ve Ocak'ın (2020) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada da öğretmenlerin salgın sonrasında da uzaktan eğitimin sistem içine daha fazla dahil olacağı görüşünü benimsediği tespit edilmiştir. Akgül (2021) ise çalışmasında, öğretmenlerin uzaktan eğitime çok olumlu bakmadıklarını tespit etmiştir. Bu durumda uzaktan eğitimin gerektirdiği şartlara ve psikolojik hazırlıklı olunmaması da etken olabilir. Bu nedenle, uzaktan eğitimin daha etkili ve başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli teknik altyapı ve hazırlıklar da gerçekleştirilmelidir (Gençoğlu ve Çiftçi 2020). Karakuş vd. (2020) ise Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim sistemine olumlu bakmadıklarını ve yüz yüze eğitime dönmek istediklerini tespit etmiştir. Karadağ ve Yücel (2020) ise genel olarak öğrencilerin memnun olmadıklarını, uzaktan eğitimin başarılı olmadığını ve ilerleyen dönemlerde de uzaktan eğitime çok olumlu bakılmayacağını ileri sürmüştür. Görgülü Arı ve Hayır Kanat (2020) ise, öğretmen

adaylarının salgın sürecin sonrasında, ilerleyen süreçlerde de çevrimiçi eğitimin yansımalarının olacağı görüşünde olduğunu tespit etmiştir. Salgın sürecinde öğrencilerin okuldan uzak kalmaları uygulamaların tam anlamıyla yapılamamasından dolayı temel dil kullanım beceri ve düzeylerinin daha da düştüğü ileri sürülebilir. Dilin sağlıklı bir şekilde kullanımı önem teşkil etmektedir. Çünkü dil, iletişimin gerçekleşmesini, kültür ve değerlerin de aktarılmasını sağlar (Mert vd. 2009). Bu bağlamda dilin etkili ve doğru kullanımında okulların payı büyüktür (Alyılmaz 2010).

Türkçe öğretmenlerinin Covid-19 salgın sürecindeki deneyimlerinin incelendiği bu araştırmada, Türkçe öğretmenlerinin genel olarak yüz yüze eğitimi tercih ettiği, salgın sürecinde Türkçe öğretime yönelik daha çok olumsuz deneyimlere sahip oldukları, salgın sürecinde Türkçe öğretmenlerinin rollerinin daha da zorlaştığı, öğrencilerle ilgili genellikle olumsuz deneyimlere sahip oldukları ve salgının kısa sürede bitmesi ve yüz yüze eğitime geçilmesine yönelik beklenti içinde oldukları ortaya çıkmıştır. Elde edilen sonuçlardan hareketle şu öneriler sunulabilir:

-Türkçe öğretmenlerinin salgın sürecinde Türkçe öğretimi faaliyetlerine yönelik bazı olumsuz deneyimlere sahip olduğu görülmüştür. Bu yaşanan olumsuzlukların devreden çıkarılması ve daha nitelikli bir Türkçe öğretimi sürecinin devam ettirilmesi gerekmektedir.

-Türkçe öğretmenleri, öğrencilerden kaynaklı bazı sorunların yaşandığını dile getirmiştir. Bu sorunların giderilmesi gerekmektedir.

-Bu araştırma sadece Türkçe öğretmenleri ile yapılmıştır. Daha geniş kapsamlı çalışmaların yapılması hususunda araştırmacılar teşvik edilmelidir.

Kaynaklar

- Akgül, G. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve öğrenci velilerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uşak: Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Akkaş Baykal, E. ve Ocak, G. (2020). Covid-19 salgını sonrasında okul kavramındaki paradigma değişimine ve okulların yeniden açılmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18 (2), 676-705.
- Alyılmaz, C. (2010). Türkçe öğretiminin sorunları. *Turkish Studies*, 5 (3), 728-749.
- Asıcı, E. (2020). Salgının ruh sağlığı üzerindeki etkileri. *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 30 (30), 123-142.
- Atkins, C. ve Danley, A. (2020). Supporting teacher candidates during Covid-19: Lessons learned. *Educational Renaissance*, 9, 31-40.
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 Pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Turkish Studies*, 15 (4), 131-151.
- Baysal, E. A. ve Ocak, G. (2020). Covid-19 salgını sonrasında okul kavramındaki paradigma değişimine ve okulların yeniden açılmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 676-705.
- Bodner, G. M. ve Orgill, M. (2007). *Theoretical frameworks for research in chemistry/science education* (1. bs). Pearson Prentice Hall.
- Demir, S. ve Kale M. (2020). Öğretmen görüşlerine göre, Covid-19 küresel salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 15 (8), 3445-3470.
- Erdoğanaras, F., Cihangir Çamur, K., Görür Tamer, N. ve Mercan, K. (2020). COVID-19, mahalle, müşterekler, kentsel yaşam ve halk sağlığı. *Türk Coğrafya Dergisi*, 76, 115-128.
- Gençoğlu, C. ve Çiftçi, M. (2020). Covid-19 salgınında eğitim: Türkiye üzerinden bir analiz. *Tarih Okulu Dergisi*, 46, 1648-1673.
- Gezer, M. ve Durdu, L. (2020). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ile ilgili tezlerin sistematik analizi. *Başkent University Journal of Education*, 7(2), 393-408.
- Görgülü Arı, A. ve Hayır Kanat. M. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, 459-492.
- Hart, C.M.D., Xu, D., Hill, M., ve Alonso, E. (2021). COVID-19 and community college instructional responses. *Online Learning*, 25 (1), 41-69.
- Hotar, N., Omay, R. E., Bayrak, S., Kuruüzüm, Z. ve Ünal, B. (2020). Pandeminin toplumsal yansımaları. *İzmir İktisat Dergisi*, 35 (2). 211-220.
- Karacaoğlu, M. Ö.; Karakuş, N.; Esendemir, N. ve Ucuzsatar, N. (2021). Uzaktan eğitim üzerine bir araştırma: "Türkçe öğretmenleriyle mülakatlar". *International Journal of Language Academy*, 9 (1), 124-144.
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni tip Koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10 (2), 181-192.

- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N. ve Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 220-241.
- Mert, O.; Alyılmaz, S.; Bay, E. ve Akbaba, S. (2009). Orhun Yazıtlarındaki toplumsal değerlerin öğretmen adayları tarafından algılanma düzeyleri üzerine inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 279-287.
- Miles, M. B. ve Huberman, M. A. (1994). *Qualitative data analysis*. Sage Publication.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods* (4. bs). Sage Publication.
- Pesen, A. ve Oral, B. (2016). Harmanlanmış öğrenme yaklaşımının öğretmen adaylarının akademik başarısına ve güdülenme düzeyine etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58), 799-821.
- Sarıkaya, M. (2021). Pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin müzik eğitimi ana bilim dalı öğrencilerinin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 27(46), 92-100.
- Sever, M. ve Özdemir, S. (2020). Koronavirüs (COVID-19) sürecinde öğrenci olma deneyimi: bir fotoses (photovoice) çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1653-1679.
- Smith, T. (2020). Faculty mindsets in the era of Covid-19. *International Journal of Multidisciplinary Perspectives in Higher Education*, 5(2), 123-128.
- Özgül, E.; Ceran, D. ve Yıldız, D. (2020). Uzaktan eğitimle yapılan Türkçe dersinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 49(1), 395-412.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. bs). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, E. P., Çengel, M. ve Alkan, A. (2021). Pandemi sürecinde uzaktan eğitim ortamlarının kullanımına ilişkin tutum ölçeği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(33), 132-153.